

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

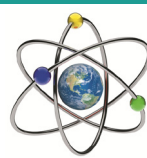
No9(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 444 sahifa,
2-sentyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woosyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'smirlarda hissiy bezovtalikning psixologik determinantlari sifatida o'z-o'zini baholash va o'ziga munosabat xususiyatlari.....	10
Ibraymova Altinay Esemuratovna	
Bo'lajak pedagoglar shaxsiyatida ksenofobiya xavfi: kasbiy deformatsiya omillari va uning pedagogik faoliyatga ta'siri	16
Abdiraximova Dildora Begimkulovna	
Biologiya ta'limida sun'iy intellektdan foydalanish: didaktik imkoniyatlar, muammolar va metodik yechimlar.....	20
Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Talabalarda mediasavodxonlik va tanqidiy fikrlash o'rtasidagi psixologik bog'liqlik.....	28
Adizova Muxabbat Muxitdinovna	
Oliy ta'lim rahbar-kadrlarida stressogen vaziyatlarni boshqarishning pedagogik-psixologik o'ziga xos jihatlari	32
Sultonov Mansur G'aniyevich	
Boshlang'ich ta'limda individual yondashuv orqali o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilash	37
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli resurs bazasini yaratish kompetensiyasi: tuzilma va mezonlar.....	41
Qo'qonboyeva Durdona Faxriddin qizi	
Biologiyani o'qitishda zamonaviy ta'lim metodlari.....	44
Joldasbayeva Gulchexra Maksetbayevna	
Organik fotoelementlarning moslashuvchanligini oshirish.....	49
Jalolova Pokiza Muzaffarovna	
Dzyudo sport turida texnik tayyorgarlikni takomillashtirishda maxsus mashqlardan foydalanish samaradorligi.....	54
Ko'palov Sanjar Ulug'bekovich	
Interactive Methods for Developing Sociolinguistic Competence in Higher Education	59
Baxramova Diyora Sanjar qizi	
Texnika yo'nalishi talabalarini ishlab chiqarish muhitiga tayyorlashda CDIO va sanoat korxonalari hamkorligining pedagogik imkoniyatlari	66
Gaffarov Xasan Ravshanovich	
Onkologik bemorlarga tashxisni bildirish madaniyati va uning psixologik oqibatlar (O'zbekiston misolida)...	70
Jonpo'lotova Manzura Jahonovna	
Malaka oshirish jarayonida rahbar-kadrlarning SOFT-kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi.....	75
Axrrova Umida Xamidullayevna	
Refleksiv ta'lim muhitida o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik parametrlari tizimi	81
Sadikova Shaxnoza Ulug'bek qizi	
Loyihaviy faoliyat asosida talabalarda mustaqil ta'lim kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmlari	87
Jabborov Toxirjon Maqsudali o'g'li	
Biologiya fanini o'qitishda biologiya (maxsus pedagogika: logopediya) yo'nalishi talabalarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	91
Hakimova Musharraf Fozilovna, Hasanova Zebo Davlatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda bolalar adabiyotining didaktik imkoniyatlari	96
Homiyatova Mavluda Amon qizi	
Boshlang'ich sinflarda raqamli ta'lim muhitini yaratish va interaktiv metodlardan foydalanish.....	101
Karimova Nargiza Raximovna	
Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalar asosida bolalarning soft skillsini rivojlantirish: interaktiv va sun'iy intellektga asoslangan yondashuvlar	109
Mamatqulova Nozimaxon Shavkat qizi	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida innovatsion pedagogik faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirish: kvazi-eksperimental tadqiqot.....	116
Nozimabonu Tojiboyeva	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axborotni tekshirish va dalillarga asoslangan xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	124
Abduraxmonova Gulandam Anvarjonovna	
Funksional yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini takomillashtirishning ustuvor jihatlarini.....	130
Safarov Dilmurod Zoirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv faoliyati samaradorligini oshirishda o'qish savodxonligining ahamiyati	135
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish asosida matematika fanini o'qitishda o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish metodikasi.....	140
Sultonova Shahnoza Yusuf qizi	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitish metodikasini yosh omili asosida takomillashtirish.....	147
Akhmadaliyeva Nargizakhon Abdumalik qizi	
Tengdoshlar bilan munosabat sifatiga oilaviy muhitning bilvosita ta'siri	153
Baratullayeva Dilnoza Xabibullo qizi	
Bolalar kiyimlari va ular bilan bog'liq urf-odatlar (Buxoro vohasi misolida).....	156
G'iyosova Zarina Yusuf qizi	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy-metodik kompetentligi rivojlanganlik darajalarini kvalimetrik shkala asosida baholash	160
Niyozova Shahlo Abdusaitovna	
Bionika asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda ixtirochilik qobiliyatlarini rivojlantirishning samarali metodlari	167
Jumaboyeva Maxliyo Rashidbek qizi	
Talabalarning bilish faolligini oshirishning pedagogik mexanizmlari.....	172
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
Kredit-modul ta'lim tizimida talabalar mustaqil ta'limini neyropedagogik yondashuv asosida tashkil etishning pedagogik-didaktik tamoyillari.....	178
Farrux O'. Ibragimov	
Kichik maktab yoshdagi bolalarning o'quv faoliyatiga moslashishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	185
G'ofurova Madina Ikromjon qizi	
Rashk muammosining ijtimoiy-psixologik mazmun-mohiyati.....	189
Ummatova Sitora Shavkatulloyevna	
Bo'lajak o'qituvchilarda axborotni tanqidiy tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy aspektlari	196
Salayeva Sitora Serali qizi	
Nabi Jaloliddin ijodida tarixiy tafakkur va zamonaviylik uyg'unligi	201
Matchanova Mastura Baxrom qizi	
Geometriyani o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish	205
Sultonova Dilrabo Yusuf qizi	
ESP ta'limida syllabus design va uning arxitektura-qurilish yo'nalishlaridagi ahamiyati.....	210
Xayitova Dilnoza Bahtiyorovna	
Цифровизация и глобализация как факторы трансформации французского языка в XXI веке	214
Давронова Зульфия Бобоевна	
Key Highlights of a Dialect for Extraordinary Purposes.....	219
Berdiyeva Mekhriniso Kholmamatovna	
Transformatsion liderning maktabgacha ta'lim tizimidagi strategik va pedagogik ahamiyati.....	223
Mustafoev Maqsudbek Olim o'g'li	

Milliy komponentlarga asoslangan tasviriy san'at ta'limining asosiy metodik tamoyillari.....	227
Baltayeva Xalima Toraboyevna	
Arxitektura ta'limida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning kompetensiyaviy modeli	231
Abduvosiqova Dilafruz Djalaliddinova	
Bo'lajak tarix o'qituvchisi pedagogik-psixologik tayyorgarligining nazariy-konseptual modeli	236
Toshpo'latova Shaxnoza Shuhratovna	
The Impact of the Flipped Classroom Model in Uzbek Secondary Schools: Participation and Engagement	240
Khamidova Shabnam Gulakhmadovna	
Sharq va G'arb pedagogik an'analarida sun'iy intellekt vositasida tarbiya jarayonini transformatsiyalash: qiyosiy tahlil va metodologik yondashuvlar.....	244
Jamolova (G'anijonova) Mushtariybegim Bobirjon qizi	
Sport tayyorgarligi tizimida trenerlar faoliyatining mazmuni, tuzilishi va zamonaviy talablari	249
Ismailova Dildora Qudratullayevna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni son sanoqqa o'rgatishda didaktik vizual vositalarning turlari va ularning pedagogik ahamiyati.....	255
Kushakova Gulnora Egamqulovna, Valiyeva Sabina Shavkat qizi	
Bo'lajak tarbiyachilarning kognitiv-integrativ mobilligi, mohiyati va tarkibiy komponentlari.....	262
Mirzayeva Kamola Ikrom qizi	
Kursantlarda kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirishda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning psixologik-pedagogik ahamiyati.....	267
Shermatova Nazokat Safarovna	
PISA topshiriqlari asosida 5-sinf o'quvchilarining ilmiy tadqiqotlarni loyihalash kompetentsiyasini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	271
Zulayxo Mamajanova	
Лингводидактические основы развития письменной речи студентов на материале жанра травелога	275
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи, Хазраткулова Мохира Азизбековна	
Migrant oilalarning bola psixikasiga ta'siri	280
Baxtiyor Odilovich Saidov	
Трансформация рекламного дискурса в социальных сетях.....	284
Икрамова Мунира Маруфжановна	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini oshirishda web-platformalardan foydalanish modeli.....	289
Akramova Mohinabonu Mirg'olib qizi	
Teaching Translation Equivalence Through Comparative Analysis of Simultaneous and Written Translation: An Experimental Study in Uzbek-English Translation Education.....	294
Iskandarova Risolat Ravshanbekovna	
Oliy ta'limda falsafa fanini o'qitishning ahamiyati va dolzarbligi	299
Ismadiyrov Komil Maxamadiyrovich	
Anorganik kimyoda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan pedagogik tajriba-sinov ishlarining matematik-statistik tahlil natijalari.....	304
Boboyarova Nilufar Saydullayevna	
Maktabgacha yoshdagi duduqlanuvchi bolalar nutq nuqsonlarini qo'g'irchoq teatri asosida bartaraf etish texnologiyalarini takomillashtirish	310
Xasanbayeva Gulbahor Nasrullayevna, Arslanova Madina Mansurovna	
Musiqqa o'qituvchilarida cholg'u ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish (fortepiano asarlari misolida)	313
Rahimberganova Zuhra Shuxrat qizi	
Yosh xodimlarni kasbga moslashtirishda zamonaviy pedagogik metodlarning o'rni va ahamiyati	317
Adilov Baxadir Tanatarovich	

Bo'lajak o'qituvchilarni millatlararo muloqot madaniyatini rivojlantirishga tayyorlashning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari	321
Atamuratov Dilshod	
Концептуальные основы развития навыков академического вокального исполнительства у студентов образовательных программ по направлению "Музыкальное образование"	325
Ахмедова Чарос Ильхомовна	
Muammoli ta'lim orqali o'quvchilarning kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	332
Bekchanova Sabohat Matrasulovna	
Ixtisoslashtirilgan va ijod maktablari direktorlari kreativ salohiyatining tarkibiy tuzilmasi va baholash mezonlari	338
G'aniyeva Zarina Itolmas qizi	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv muhitni shakllantirish: mavjud muammolar va innovatsion pedagogik yechimlar	342
Gulyamova Aziza Otabek qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy madaniyatshunoslik kompetensiyasini shakllantirish metodikasi	346
Komiljonova Mohinur Allabergan qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida talabalarning global kommunikativ motivatsiyasini shakllantirish: pedagogik yondashuvlar	350
Qoravoyeva Shoir Zafarjon qizi	
Tafakkur muammosining pedagogik va psixologik asoslari	353
Shixova Inobat Omonovna	
Integral yondashuv asosida bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy tayyorlashda xorij tajribasi	358
Usmanova Shaxnoza Baxodirovna	
Arab tilidagi akademik matnlarni o'qib tushinishda sun'iy intellektdan foydalanishning metodik imkoniyatlari	363
Xalilova Hilola Sharopovna	
Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarida deontologik kompetentlikning mazmuni, tarkibiy komponentlari va funksiyalari	368
Yaqubova Donoxon Xo'janazar qizi	
Kognitiv yondashuv asosida sonning butun va kasr qismi qatnashgan tenglamalarni o'qitish metodikasi ...	372
Boboqulova Munisa Shavkat qizi	
Ta'lim sifatini monitoring qilishda elektron tizimlardan foydalanish samaradorligini oshirish: amaliy muammolar va takomillashtirish modeli	376
Oripova Shahzoda Zafarjon qizi	
Специфика подготовки фигуристов-одиночников на тренировочном этапе	380
Тохинова Шохсанам Фарход кизи	
Talabalarning Speaking ko'nikmasini rivojlantirishda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish	385
Rasulova Moxira Abdusalilovna	
Umumta'lim jarayoni uchun milliy dastur yaratish hamda amaliyotga joriy etish nazariyasi	388
Qurbonova Zebiniso Mamarajab qizi	
Ta'lim muassasasi rahbarining raqamli kompetentligi mazmuni va tarkibiy komponentlari	394
Shakadirova Nigora Irgashevna	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashda ijodkorlikni rivojlantirish: xorijiy tajriba va milliy model	398
Shabbazova Nodira Xamzayevna	
Мотивация к изучению английского языка у старшеклассников: теоретико-методологические основы, факторы и педагогические условия	403
Хаджиметова Дилноза Рахимовна	
Milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	408
Baxronova Shoir Yadorovna	

O'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish ko'rsatkichlari tuzilishi	415
Botirova G. B.	
Radioelektron qurilmalarni konstruksiyasi va loyihalash fanini o'qitishda virtual-real laboratoriya mashg'ulotlarining integratsiyalashgan metodik modeli	421
Baymatova Nargiza Tuxtabayevna	
Gender yondashuvi asosida o'quvchilarning huquqiy madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	427
Tojiboyeva Gulchexra Sadriddinovna	
Raqamli avlod o'quvchilarida axloqiy dunyoqarashni tarix ta'limi orqali shakllantirishning pedagogik mexanizmlari.....	437
Ahmedov Nodir Kodiraliyevich	

MILLIY HUNARMANDCHILIK VOSITASIDA UYUSHMAGAN XOTIN-QIZLARNING IJTIMOIY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Baxronova Shoira Yadgorovna

Buxoro innovatsion ta'lim va tibbiyot universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini shakllantirishga ta'sir etuvchi motivatsion, kommunikativ, shaxsiy va emotsional-irodaviy omillarga alohida e'tibor qaratilgan. Milliy hunarmandchilik shaxsning ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, o'z-o'ziga ishonchini mustahkamlash, kommunikativ kompetentligini rivojlantirish, ijtimoiy munosabatlar doirasini kengaytirish hamda faol hayotiy pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiluvchi ijtimoiy-psixologik vosita sifatida yoritilgan. Tadqiqot natijalari hunarmandchilik faoliyatida muvaffaqiyat tajribasining shakllanishi xotin-qizlarda o'z-o'zini samarali his etish, tashabbuskorlik va ichki motivatsiyaning kuchayishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Shuningdek, guruhij hunarmandchilik faoliyati ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, o'zaro hamkorlik, kommunikativ faollik va ijtimoiy identifikatsiya jarayonlarini kuchaytirishi asoslangan.

Kalit so'zlar: milliy hunarmandchilik, uyushmagan xotin-qizlar, ijtimoiy faollik, ijtimoiy-psixologik rivojlanish, ijtimoiy motivatsiya, o'z-o'ziga ishonch, kommunikativ kompetentlik, tashabbuskorlik, ijtimoiy identifikatsiya, ijodiy faollik, psixologik resurslar, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash.

Abstract: The article analyzes the psychological characteristics of developing the social activity of unorganized women through traditional national crafts. Particular attention is paid to motivational, communicative, personal, and emotional-volitional factors influencing the development of women's social activity. Traditional national crafts are considered as a socio-psychological means of realizing creative potential, strengthening self-confidence, developing communicative competence, expanding social interaction, and fostering an active life position. The findings indicate that successful experiences gained through craft activities contribute to women's self-efficacy, initiative, and intrinsic motivation. The study also substantiates that group-based traditional craft activities enhance social support, mutual cooperation, communicative activity, and social identification. The integration of craft training with psychological and pedagogical support is proposed as an effective approach to increasing the social participation of unorganized women.

Key words: traditional crafts, unorganized women, social activity, socio-psychological development, social motivation, self-confidence, self-efficacy, communicative competence, initiative, social identification, creative activity, psychological resources, social support.

Аннотация: В статье анализируются психологические особенности развития социальной активности неорганизованных женщин посредством национального ремесленничества. Особое внимание уделяется мотивационным, коммуникативным, личностным и эмоционально-волевым факторам, влияющим на формирование социальной активности женщин. Национальное ремесленничество рассматривается как социально-психологическое средство раскрытия творческого потенциала личности, укрепления уверенности в себе, развития коммуникативной компетентности, расширения круга социальных взаимодействий и формирования активной жизненной позиции. Результаты исследования показывают, что формирование опыта успеха в процессе ремесленной деятельности способствует повышению самооффективности, инициативности и внутренней мотивации женщин. Обосновано также, что групповая деятельность в сфере национального ремесленничества способствует усилению социальной поддержки, взаимного сотрудничества, коммуникативной активности и социальной идентификации.

Ключевые слова: национальное ремесленничество, неорганизованные женщины, социальная активность, социально-психологическое развитие, социальная мотивация, уверенность в себе, коммуникативная компетентность, инициативность, социальная идентификация, творческая активность, психологические ресурсы, социальная поддержка.

KIRISH

Bugungi globallashuv va ijtimoiy-iqtisodiy transformatsiyalar sharoitida xotin-qizlarning jamiyat hayotidagi faol ishtirokini ta'minlash, ularning ijtimoiy mavqeini mustahkamlash hamda iqtisodiy va psixologik mustaqilligini qo'llab-quvvatlash muhim ijtimoiy-psixologik vazifalardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, doimiy mehnat faoliyatiga jalb etilmagan, ta'lim yoki kasbiy faoliyat bilan muntazam shug'ullanmaydigan uyushmagan xotin-qizlarni ijtimoiy hayotga faol jalb etish masalasi alohida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur toifadagi xotin-qizlarning ijtimoiy faolligi ko'pincha ularning o'ziga bo'lgan ishonchi, ijtimoiy kompetentligi, tashabbuskorligi, kommunikativ imkoniyatlari, motivatsion yo'nalishi va mavjud ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimi bilan uzviy bog'liq.

Ijtimoiy faollik shaxsning jamiyatdagi mavjud ijtimoiy munosabatlar tizimida o'z imkoniyatlarini namoyon etishi, ijtimoiy tashabbus ko'rsatishi, turli faoliyat turlarida ishtirok etishi va jamiyat rivojiga muayyan hissa qo'shishga intilishi bilan tavsiflanadi. Shu nuqtayi nazardan, uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish faqatgina ularni muayyan kasb yoki mehnat faoliyatiga jalb qilish bilan chegaralanmaydi. Bu jarayon, avvalo, shaxsning ichki psixologik resurslarini faollashtirish, ijtimoiy muhit bilan konstruktiv munosabatlarini shakllantirish, o'z-o'zini namoyon qilish ehtiyojini kuchaytirish va jamiyatda o'zining ijtimoiy ahamiyatga ega ekanligini his etishini ta'minlashni nazarda tutadi.

Mazkur jarayonda milliy hunarmandchilik muhim ijtimoiy-psixologik vosita sifatida qaralishi mumkin. Chunki milliy hunarmandchilik nafaqat moddiy mahsulot yaratishga yo'naltirilgan faoliyat, balki shaxsning ijodiy salohiyati, mehnat motivatsiyasi, estetik ehtiyojlari, milliy qadriyatlarga munosabati va ijtimoiy-kommunikativ faolligini rivojlantiruvchi faoliyat turi hisoblanadi. Hunarmandchilik bilan shug'ullanish jarayonida xotin-qizlar o'z qobiliyatlarini namoyon qilish, yangi ko'nikmalarni egallash, boshqa shaxslar bilan tajriba almashish, hamkorlik qilish va o'z mehnati natijasini ijtimoiy muhitda namoyish etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularda o'z-o'ziga ishonch, o'zini qadrlash, muvaffaqiyatga intilish, mustaqillik va ijtimoiy mas'uliyat kabi psixologik sifatning rivojlanishiga xizmat qilishi mumkin.

Milliy hunarmandchilikning yana bir muhim jihati uning ijtimoiy identifikatsiya jarayonlari bilan bog'liqligidir. Xotin-qizning muayyan hunar turini egallashi va ushbu faoliyat orqali ijtimoiy guruhga kirishi uning o'zini jamiyatning faol a'zosi sifatida anglashiga zamin yaratadi. Ayniqsa, uyushmagan xotin-qizlar uchun hunarmandchilik asosida kichik ijtimoiy guruhlar, hunarmandlar hamjamiyatlari, mahalliy ijodiy birlashmalar va kooperativ faoliyatning shakllantirilishi ijtimoiy aloqalar doirasini kengaytirib, kommunikativ faollikni oshirishi mumkin. Bunday muhit shaxsning ijtimoiy tajriba orttirishi, o'zaro qo'llab-quvvatlash mexanizmlaridan foydalanishi va ijtimoiy tashabbuslarini ro'yobga chiqarishi uchun psixologik sharoit yaratadi.

Shuningdek, hunarmandchilik faoliyati shaxsning "men" konsepsiyasiga ham ta'sir ko'rsatishi mumkin. O'z qo'li bilan mahsulot yaratish, uning natijasini boshqalar tomonidan e'tirof etilishi va mehnatining iqtisodiy hamda ijtimoiy qiymatga ega ekanligini anglash xotin-qizlarda kompetentlik va samaradorlik hissini kuchaytiradi. Mazkur jarayon psixologiyada shaxsning o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchini oshiruvchi muhim omillardan biri sifatida qaraladigan o'z-o'zini samarali his etish bilan bog'liq. Shu sababli milliy hunarmandchilikni xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish vositasi sifatida o'rganishda nafaqat kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish, balki motivatsion, emotsional, kommunikativ va shaxsiy-regulyativ mexanizmlarni ham hisobga olish zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning psixologik xususiyatlarini aniqlash maqsadida nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, pedagogik-psixologik kuzatuv, so'rovnoma, suhbat va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida xotin-qizlarning motivatsiyasi, o'z-o'ziga ishonchi, kommunikativ kompetentligi, tashabbuskorligi, ijtimoiy faolligi hamda hunarmandchilik faoliyatiga munosabati o'rganildi. Olingan natijalar asosida milliy hunarmandchilikning ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi psixologik imkoniyatlari tizimlashtirildi.

MAVZUGA DOIR ADABIYOTLAR TAHLILI

Xotin-qizlarning ijtimoiy faolligi, ularning jamiyatdagi mavqei va ijtimoiy munosabatlarga faol jalb etilishi masalalari ijtimoiy psixologiya, gender tadqiqotlari, pedagogika, sotsiologiya hamda mehnat psixologiyasining kesishgan nuqtasida shakllangan muhim ilmiy yo'nalishlardan biridir. Mazkur muammoning nazariy-metodologik asoslarini tahlil qilishda, avvalo, shaxs faolligining psixologik tabiati, ijtimoiylashuv mexanizmlari, guruhlararo munosabatlar, motivatsiya va o'z-o'zini ro'yobga chiqarish jarayonlariga oid konsepsiyalarga murojaat qilish maqsadga muvofiq.

Ijtimoiy faollik fenomeni klassik psixologik tadqiqotlarda shaxsning jamiyat bilan o'zaro ta'siri va faoliyat jarayonidagi subyektlik pozitsiyasi bilan bog'langan. A. N. Leontyevning faoliyat nazariyasida shaxsning psixologik rivojlanishi faoliyat jarayonida amalga oshishi, faoliyatning motiv, maqsad va harakatlar tizimi orqali shaxsning ijtimoiy muhit bilan munosabatlari shakllanishi asoslab berilgan. Mazkur yondashuv nuqtayi nazaridan, uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish uchun ularni mazmunli va ijtimoiy ahamiyatga ega faoliyatga jalb qilish muhim psixologik shartlardan biridir.

L. S. Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish konsepsiyasi esa shaxs rivojlanishida ijtimoiy muhit, madaniy vositalar va boshqa insonlar bilan hamkorlikning ahamiyatini ko'rsatadi. Ushbu nazariy qarash milliy hunarmandchilikni shaxsning ijtimoiylashuvi va psixologik rivojlanishini ta'minlovchi madaniy vosita sifatida talqin qilish imkonini beradi. Hunar o'rganish jarayonida tajriba avloddan avlodga uzatilishi, hamkorlik va muloqotning kuchayishi, ijtimoiy me'yor va qadriyatlarining o'zlashtirilishi xotin-qizlarning ijtimoiy muhit bilan faol munosabatga kirishishiga xizmat qilishi mumkin.

A. Banduraning ijtimoiy-kognitiv nazariyasida shaxs xulq-atvorining shakllanishida kuzatish, taqlid, ijtimoiy o'zaro ta'sir va o'z-o'ziga samaradorlik haqidagi tasavvurlar muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi. Ayniqsa, "self-efficacy" - o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonch shaxsning faoliyatga kirishishi, qiyinchiliklarni yengib o'tishi va maqsadga erishishdagi muhim psixologik resurs sifatida qaraladi. Shu nuqtayi nazardan, hunarmandchilik faoliyatida dastlabki muvaffaqiyatlarning yuzaga kelishi, tayyorlangan mahsulotning ijtimoiy e'tirof etilishi va boshqa hunarmandlar bilan tajriba almashish xotin-qizlarning o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchini mustahkamlashi hamda ularning keyingi ijtimoiy faolligini rag'batlantirishi mumkin.

A. Maslouning ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasida shaxsning hurmatga bo'lgan ehtiyoji, tegishlilik va o'zini ro'yobga chiqarish ehtiyojlari uning faoliyatini belgilovchi yuqori darajadagi motivlar sifatida izohlanadi. Milliy hunarmandchilik bilan shug'ullanish xotin-qizlarning nafaqat moddiy ehtiyojlarini qondirish, balki o'z qobiliyatlarini namoyon etish, mehnat natijasidan qoniqish olish, boshqalar tomonidan tan olinish va muayyan ijtimoiy guruhga tegishlilik hissini shakllantirish imkonini berishi bilan ahamiyatlidir.

Ijtimoiy kapital va ijtimoiy tarmoqlar haqidagi zamonaviy tadqiqotlarda ham shaxsning ijtimoiy faolligi uning boshqa insonlar bilan o'rnatgan munosabatlari va ijtimoiy resurslardan foydalanish imkoniyatlari bilan chambarchas bog'liqligi ko'rsatiladi. Shu jihatdan hunarmandchilik to'garaklari, mahalliy hunarmandlar jamoalari, ayollar tadbirkorlik guruhlari, kooperativlar va ijodiy hamjamiyatlar xotin-qizlar uchun yangi ijtimoiy aloqalar shakllanishining muhim maydoniga aylanishi mumkin. Bunday guruhlarda o'zaro yordam, tajriba almashish, hamkorlik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning mavjudligi shaxsning ijtimoiy faolligini kuchaytiruvchi omil sifatida qaraladi.

Milliy hunarmandchilik masalasiga oid tadqiqotlarda hunarning madaniy merosni saqlash, avlodlar davomiyligini ta'minlash, milliy identiklikni mustahkamlash va mahalliy iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shishdagi o'rni keng yoritilgan. Biroq mavjud tadqiqotlarning muayyan qismida hunarmandchilikning iqtisodiy, etnografik va madaniy jihatlar ustuvor tadqiq etilib, uning xotin-qizlar shaxsining psixologik rivojlanishi va ijtimoiy faolligiga ta'sir etuvchi mexanizmlari yetarlicha kompleks o'rganilmagan.

Xotin-qizlarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirishga bag'ishlangan zamonaviy tadqiqotlarda kasbiy ko'nikmalarga ega bo'lish, daromad manbalarining shakllanishi va mehnat bozoriga kirish imkoniyatlarining kengayishi ayollarning qaror qabul qilishdagi mustaqilligi va ijtimoiy mavqeiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi qayd etiladi. Biroq psixologik nuqtayi nazardan iqtisodiy faollikning o'zi yetarli emas; uning barqaror ijtimoiy faollikka aylanishi uchun o'z-o'ziga ishonch, ijtimoiy kompetentlik, kommunikativ tayyorgarlik, tashabbuskorlik va ichki motivatsiya kabi omillar ham shakllanishi zarur.

O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy faolligi va bandligini oshirish masalalariga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlarda ham ularning kasbiy tayyorgarligini kuchaytirish, tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish, ijtimoiy himoyasini ta'minlash va jamiyat hayotidagi ishtirokini kengaytirish masalalariga katta e'tibor qaratilgan. Mahalla instituti, oilaviy muhit, milliy qadriyatlar va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimining xotin-qizlar faolligiga ta'siri O'zbekiston sharoitida mazkur muammoning o'ziga xos jihatlarini belgilaydi.

Shuningdek, mahalliy psixologik tadqiqotlarda shaxsning ijtimoiylashuvi, kommunikativ kompetentligi, ijtimoiy ustanovkalari, qadriyatlar tizimi va faol hayotiy pozitsiyasini shakllantirish masalalari yoritilgan. Ushbu ilmiy qarashlar uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishni faqat bandlik muammosi sifatida emas, balki shaxsning ijtimoiy-psixologik resurslarini faollashtirish jarayoni sifatida o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, milliy hunarmandchilikning uyushmagan xotin-qizlar ijtimoiy faolligini rivojlantirishdagi psixologik imkoniyatlarini kompleks o'rganishga ehtiyoj mavjud. Xususan, hunarmandchilik faoliyatining xotin-qizlarda ichki motivatsiya, o'z-o'ziga samaradorlik, ijtimoiy kompetentlik, kommunikativ faollik, tashabbuskorlik, o'z-o'zini qadrlash va ijtimoiy identifikatsiya jarayonlariga ta'siri alohida tadqiqot obyekti sifatida yetarlicha ochib berilmagan.

Shu sababli mazkur tadqiqotda milliy hunarmandchilik faoliyati "faoliyat - psixologik resurs - ijtimoiy o'zaro ta'sir - ijtimoiy faollik" izchilligi asosida ko'rib chiqilishi maqsadga muvofiq. Bunda hunarmandchilik faoliyatining

o'zi boshlang'ich vosita bo'lsa, psixologik resurslarning faollashuvi oraliq mexanizm, ijtimoiy guruh va hamjamiyatlar bilan o'zaro ta'sir esa xotin-qizlarning barqaror ijtimoiy faolligini shakllantiruvchi muhim shart sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur yondashuv tadqiqotning nazariy asoslarini kengaytirish bilan birga, uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan amaliy psixologik dasturlarni ishlab chiqish uchun ham metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari o'rganildi. Tadqiqotning asosiy e'tibori xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini belgilovchi motivatsion, kommunikativ, emotsional-irodaviy va shaxsiy-psixologik omillarni aniqlashga qaratildi. Shuningdek, milliy hunarmandchilik faoliyatining xotin-qizlarning o'z-o'ziga bahosi, o'z kuchiga ishonchi, tashabbuskorligi, ijtimoiy munosabatlarga kirishuvchanligi va faol hayotiy pozitsiyasiga ta'siri tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligi bir xil darajada shakllanmaganligini ko'rsatdi. Ayrim respondentlarda ijtimoiy faollikning nisbatan yuqori darajasi kuzatilgan bo'lsa, boshqa qismida ijtimoiy tashabbusning sustligi, o'z imkoniyatlariga ishonchsizlik, yangi ijtimoiy muhitga moslashishda qiyinchilik va muloqotga kirishishdagi passivlik namoyon bo'ldi. Mazkur holat ijtimoiy faollikning faqat tashqi ijtimoiy sharoitlar bilan emas, balki shaxsning ichki psixologik resurslari bilan ham chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi.

Tahlil jarayonida xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini belgilovchi asosiy psixologik ko'rsatkichlar sifatida ijtimoiy motivatsiya, o'z-o'ziga ishonch, tashabbuskorlik, kommunikativ kompetentlik, o'z-o'zini baholash, ijodiy faollik va ijtimoiy mas'uliyat ajratib ko'rsatildi. Ushbu ko'rsatkichlarning rivojlanganlik darajasi xotin-qizlarning jamiyatdagi turli faoliyat turlariga jalb etilishi va ijtimoiy munosabatlarda faol subyekt sifatida ishtirok etishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi aniqlandi.

Ayniqsa, milliy hunarmandchilik faoliyatiga jalb etilgan xotin-qizlarda o'z qobiliyatlarini namoyon qilishga bo'lgan ehtiyojning kuchayishi kuzatildi. Hunar o'rganish, mahsulot yaratish va uning natijasini boshqalarga namoyish etish jarayoni ularda "men buni uddalay olaman" degan ichki psixologik ishonchni shakllantirishi mumkin. Bu holat shaxsning o'z-o'ziga samaradorlik hissini kuchaytirib, yangi faoliyat turlariga kirishishdagi psixologik to'siqlarni kamaytiradi.

Tadqiqotda milliy hunarmandchilikning ijtimoiy faollikni rivojlantirishdagi ta'siri, avvalo, faoliyatning amaliy natijadorligi bilan izohlandi. Shaxs o'z mehnati natijasini ko'rgan sari uning faoliyatga nisbatan ijobiy munosabati kuchayadi. Tayyorlangan hunarmandchilik mahsulotining oila a'zolari, mahalla vakillari yoki boshqa iste'molchilar tomonidan ijobiy baholanishi xotin-qizlarda ijtimoiy e'tirofga bo'lgan ehtiyojni qondirishga xizmat qiladi. Natijada o'ziga beradigan baho va ijtimoiy mavqe haqidagi tasavvurlar ijobiy tomonga o'zgarishi mumkin.

Muhim natijalardan biri sifatida hunarmandchilik faoliyatining kommunikativ faollikni kuchaytiruvchi omil ekanligi aniqlandi. Hunar o'rganish va mahsulot yaratish jarayonida xotin-qizlar boshqa ishtirokchilar bilan tajriba almashadi, fikr bildiradi, maslahatlashadi va hamkorlik qiladi. Bunday o'zaro ta'sir ijtimoiy aloqalar doirasining kengayishiga olib kelib, ilgari passiv bo'lgan xotin-qizlarning muloqotga kirishish imkoniyatlarini oshiradi.

Shuningdek, guruhiiy hunarmandchilik faoliyatida ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmining ahamiyati ham namoyon bo'ldi. Birgalikda faoliyat yuritish, o'zaro yordam va tajriba almashish xotin-qizlarda yolg'izlik yoki ijtimoiy ajralib qolish hissini kamaytirishi, aksincha, muayyan ijtimoiy guruhga tegishlilik hissini kuchaytirishi mumkin. Natijada shaxsning ijtimoiy identifikatsiyasi mustahkamlanib, jamiyatdagi faol ishtirokiga ijobiy psixologik zamin yaratiladi.

Tadqiqot natijalarini psixologik jihatdan tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, milliy hunarmandchilikning ijtimoiy faollikka ta'siri bevosita emas, balki bir qator oraliq psixologik mexanizmlar orqali amalga oshadi. Ushbu mexanizmlarni quyidagi ketma-ketlikda ifodalash mumkin:

Milliy hunarmandchilik faoliyati → muvaffaqiyat tajribasi → o'z-o'ziga ishonchning ortishi → kommunikativ faollik → ijtimoiy aloqalarning kengayishi → tashabbuskorlikning kuchayishi → ijtimoiy faollikning rivojlanishi.

Mazkur modeldan ko'rinadiki, hunarmandchilikning o'zi yakuniy maqsad emas, balki xotin-qizlarning psixologik resurslarini faollashtiruvchi vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, dastlabki muvaffaqiyat tajribasi keyingi faoliyat uchun ichki motivatsiyani kuchaytirishi bilan muhim ahamiyatga ega. Shaxs o'z faoliyatining natijasini ijobiy baholagan sari murakkabroq vazifalarni bajarishga intiladi va o'zining ijtimoiy imkoniyatlariga nisbatan ishonchi ortadi.

Tadqiqot davomida xotin-qizlarning ichki va tashqi motivatsiyasi o'rtasidagi farqlar ham kuzatildi. Ayrim respondentlar hunarmandchilikka, avvalo, daromad olish yoki bandlikni ta'minlash maqsadida qiziqish bildirgan bo'lsa, boshqalarida ijodiy o'zini namoyon qilish, milliy qadriyatlarni davom ettirish, yangi ko'nikmalarni egallash va boshqa insonlar bilan muloqot qilish motivlari ustunligi kuzatildi. Psixologik nuqtayi nazardan, aynan ichki motivatsiyaning shakllanishi faoliyatning barqarorligini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi.

Shuningdek, milliy hunarmandchilik faoliyati xotin-qizlarda ijodiy faollik va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ham imkoniyat yaratadi. Mahsulot dizaynini tanlash, materiallardan foydalanish, yangi usullarni izlash, mahsulotni takomillashtirish va uni boshqalarga taqdim etish jarayonlari mustaqil fikrlash va tashabbuskorlikni talab qiladi. Bu ko'nikmalarning rivojlanishi esa hunarmandchilikdan tashqari boshqa ijtimoiy faoliyat sohalariga ham transfer qilinishi mumkin.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini oshirishda faqat kasbiy hunar o'rgatishning o'zi yetarli emas. Samarali natijaga erishish uchun hunarmandchilik mashg'ulotlari psixologik qo'llab-quvvatlash, motivatsion treninglar, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, o'z-o'zini baholashni optimallashtirish va jamoaviy faoliyat bilan uyg'unlashtirilishi lozim. Ayniqsa, ijtimoiy faolligi past bo'lgan xotin-qizlar bilan individual psixologik yondashuvdan foydalanish maqsadga muvofiq.

Umuman olganda, olingan natijalar milliy hunarmandchilik uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda ko'p funksiyali psixologik vosita bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi. Uning samaradorligi hunar o'rgatish bilan cheklanmay, shaxsning o'z imkoniyatlarini anglashiga, ijtimoiy muhit bilan faol munosabat o'rnatishiga, o'z mehnatining ijtimoiy qiymatini his qilishiga va mustaqil faoliyat subyekti sifatida shakllanishiga ta'sir ko'rsatishi bilan belgilanadi.

Shu asosda milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning asosiy psixologik shartlari sifatida ijobiy motivatsion muhitni yaratish, muvaffaqiyat vaziyatlarini tashkil etish, o'z-o'ziga ishonchni mustahkamlash, kommunikativ imkoniyatlarni kengaytirish, guruhviy qo'llab-quvvatlashni ta'minlash va shaxsning ijodiy salohiyatini rag'batlantirishni ajratish mumkin. Mazkur omillarning kompleks ravishda qo'llanilishi xotin-qizlarda faol hayotiy pozitsiyani shakllantirish va ularning jamiyatdagi ijtimoiy ishtirokini barqarorlashtirish uchun muhim psixologik asos yaratadi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish masalasini faqat bandlik yoki kasbiy tayyorgarlik doirasida emas, balki kompleks ijtimoiy-psixologik jarayon sifatida baholash zarurligini ko'rsatdi. Mazkur jarayonda hunarmandchilik faoliyati xotin-qizlarning mavjud qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish, yangi ijtimoiy munosabatlarga kirishish, o'z-o'ziga ishonchni mustahkamlash va faol hayotiy pozitsiyani shakllantirishga xizmat qiluvchi psixologik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqot natijalarining nazariy tahlili shuni ko'rsatadiki, xotin-qizlarning ijtimoiy faolligi, eng avvalo, ularning faoliyatga nisbatan ichki motivatsiyasi va subyektiv munosabati bilan belgilanadi. Agar shaxs muayyan faoliyatda o'zining ehtiyojlari, qiziqishlari va qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatini ko'rsa, unda ushbu faoliyatga nisbatan ijobiy munosabat va barqaror motivatsiya shakllanadi. Shu jihatdan milliy hunarmandchilikning ijodiy va amaliy xarakteri xotin-qizlarning ichki motivatsiyasini faollashtirish uchun qulay sharoit yaratadi.

Mazkur holatni faoliyat yondashuvi nuqtayi nazaridan izohlash mumkin. Shaxsning psixologik rivojlanishi faoliyat jarayonida amalga oshishi sababli uyushmagan xotin-qizlarni mazmunli, ijtimoiy ahamiyatga ega va natijasi ko'zga tashlanadigan faoliyatga jalb qilish ularning passiv ijtimoiy pozitsiyasini o'zgartirishga xizmat qilishi mumkin. Hunarmandchilik faoliyatining o'ziga xosligi shundaki, unda faoliyat natijasi aniq moddiy shaklda namoyon bo'ladi. Bu esa shaxsda "mening faoliyatim natija bermoqda" degan subyektiv tasavvurni shakllantiradi.

Tadqiqotda aniqlangan yana bir muhim jihat - o'z-o'ziga ishonch va ijtimoiy faollik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikdir. Uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faoliyatga kirishishida o'z imkoniyatlarini past baholash, muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqish yoki boshqalarning fikriga haddan tashqari bog'liqlik kabi psixologik to'siqlar muhim rol o'ynashi mumkin. Hunarmandchilik jarayonida kichik muvaffaqiyatlarning muntazam ravishda yuzaga kelishi esa ushbu to'siqlarni bosqichma-bosqich kamaytiradi. Shaxsning oddiy topshiriqni mustaqil bajarishi, mahsulot yaratishi, uni boshqalarga taqdim etishi va ijobiy baho olishi keyingi murakkab faoliyatlarga kirishish uchun psixologik tayyorgarlikni kuchaytiradi.

Bunday jarayonda muvaffaqiyat tajribasi alohida ahamiyatga ega. Xotin-qiz o'z mehnatining real natijasini ko'rgan sari o'zining kompetentligiga bo'lgan ishonchi ortadi. O'z-o'ziga ishonchning ortishi esa faqat hunarmandchilik faoliyatining o'zida emas, balki oilaviy, mahalliy va jamoatchilik munosabatlarida ham tashabbuskorlikning kuchayishiga olib kelishi mumkin. Demak, hunarmandchilik faoliyatining psixologik samarasi uning bevosita natijasidan tashqari, shaxsda shakllanadigan yangi subyektiv tajriba bilan ham belgilanadi.

Muhokama natijalari milliy hunarmandchilikning kommunikativ vosita sifatidagi ahamiyatini ham ko'rsatadi. Uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda ularni jamoaviy faoliyatga jalb qilish muhimdir. Hunarmandchilik mashg'ulotlari davomida fikr almashish, tajriba o'rganish, o'zaro maslahatlashish va hamkorlik qilish tabiiy ravishda amalga oshadi. Natijada kommunikativ kompetentlik rivojlanib, ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etish uchun zarur bo'lgan psixologik tayyorgarlik shakllanadi.

Shuningdek, guruhviy hunarmandchilik faoliyati ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmini faollashtiradi. Shaxs o'zini muayyan guruhning a'zosi sifatida his qilganida uning ijtimoiy xavfsizlik va tegishlilik hissi kuchayadi. Ayniqsa, ilgari ijtimoiy faoliyatda kam ishtirok etgan xotin-qizlar uchun tengdoshlar bilan hamkorlik qilish, o'z

tajribasini baham ko'rish va boshqalarning ijobiy tajribasini kuzatish muhim psixologik resurs vazifasini bajaradi. Bu jarayonda ijtimoiy taqqoslash ham konstruktiv xarakter kasb etib, "men ham uddalay olaman" degan ichki ustanovkaning shakllanishiga yordam beradi.

Tadqiqot natijalari milliy hunarmandchilikning milliy-madaniy identifikatsiya bilan bog'liq imkoniyatlarini ham alohida ko'rsatadi. Milliy hunar turlarini o'rganish va amaliyotda qo'llash xotin-qizlarning milliy qadriyatlarga munosabatini mustahkamlash bilan birga, o'z faoliyatining jamiyat va madaniyat uchun ahamiyatini anglashiga imkon beradi. Bunday anglash shaxsning o'z ijtimoiy roliga bo'lgan munosabatini o'zgartirib, uni faqat oilaviy yoki individual ehtiyojlar doirasidagi faoliyatdan kengroq ijtimoiy faoliyatga yo'naltirishi mumkin.

Muhokama jarayonida iqtisodiy va psixologik omillarning o'zaro bog'liqligiga ham e'tibor qaratish lozim. Hunarmandchilik orqali daromad olish imkoniyatining paydo bo'lishi xotin-qizlarning iqtisodiy mustaqilligini kuchaytirishi mumkin. Biroq iqtisodiy natija o'z-o'zidan yuqori darajadagi ijtimoiy faollikni kafolatlamaydi. Uning ijtimoiy-psixologik samarasi xotin-qizlarda mustaqil qaror qabul qilish, tashabbus ko'rsatish, muloqot qilish, o'z faoliyatini rejalashtirish va ijtimoiy mas'uliyatni his etish kabi sifatlarning shakllanishi bilan yanada kuchayadi.

Shu nuqtayi nazardan, milliy hunarmandchilik asosida ijtimoiy faollikni rivojlantirishda "hunar o'rgatish - psixologik qo'llab-quvvatlash - ijtimoiy guruhga integratsiya - tashabbuskorlik - ijtimoiy faollik" tamoyiliga asoslanish maqsadga muvofiq. Bunda hunar o'rgatish jarayoni psixologik treninglar, kommunikativ mashg'ulotlar, motivatsion suhbatlar va jamoaviy faoliyat bilan uyg'unlashtirilishi kerak.

Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda tashqi rag'batlardan ko'ra ichki psixologik resurslarni faollashtirish barqarorroq natija berishi mumkin. Xususan, o'z-o'zini qadrlash, o'z-o'ziga samaradorlik, ichki motivatsiya, ijodiy qobiliyat va kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini uzoq muddat davomida qo'llab-quvvatlovchi omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Shunday qilib, tadqiqot natijalarini muhokama qilish asosida milliy hunarmandchilikni uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning ijtimoiy-madaniy, motivatsion, kommunikativ va shaxsiy-refleksiv resurslarini birlashtiruvchi kompleks vosita sifatida baholash mumkin. Uning psixologik samaradorligi xotin-qizning faqat hunar egallashi bilan emas, balki ushbu faoliyat orqali o'zini ijtimoiy subyekt sifatida anglashi, o'z qobiliyatlariga ishonishi, yangi ijtimoiy aloqalarni shakllantirishi va jamiyat hayotida faol ishtirok etish ehtiyojining kuchayishi bilan belgilanadi.

Demak, milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish kasbiy ko'nikma berishdan ijtimoiy-psixologik transformatsiyaga olib boruvchi jarayon sifatida talqin qilinishi lozim. Mazkur jarayonda shaxsning ichki psixologik resurslari va ijtimoiy muhit imkoniyatlarini uyg'unlashtirish xotin-qizlarning faol hayotiy pozitsiyasini shakllantirishning asosiy sharti hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan nazariy va ilmiy-tahliliy tadqiqotlar asosida milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish o'ziga xos ijtimoiy-psixologik jarayon ekanligi aniqlandi. Mazkur jarayon xotin-qizlarni muayyan hunar turiga o'rgatish bilangina cheklanmay, ularning ichki psixologik resurslarini faollashtirish, ijtimoiy munosabatlarga kirishuvchanligini oshirish, o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchini mustahkamlash va faol hayotiy pozitsiyasini shakllantirishni ham qamrab oladi.

Tadqiqot natijalari milliy hunarmandchilikning xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishdagi asosiy psixologik imkoniyatlari ichki motivatsiyani kuchaytirish, o'z-o'ziga ishonchni oshirish, ijodiy qobiliyatlarni faollashtirish, kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish, ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish va ijtimoiy identifikatsiyani mustahkamlash bilan bog'liqligini ko'rsatdi.

Milliy hunarmandchilik faoliyati davomida yuzaga keladigan muvaffaqiyat tajribasi xotin-qizlarda o'z imkoniyatlariga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi. O'z mehnati natijasini ko'rish, uning boshqalar tomonidan e'tirof etilishi va amaliy qiymatga ega bo'lishi shaxsning o'z-o'zini baholashiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, tashabbuskorlik va mustaqil faoliyatga intilishni kuchaytiradi.

Shuningdek, hunarmandchilikning guruhviy shaklda tashkil etilishi xotin-qizlarning kommunikativ faolligini oshirish va ijtimoiy aloqalarini kengaytirish uchun qulay psixologik muhit yaratadi. O'zaro hamkorlik, tajriba almashish, maslahatlashish va qo'llab-quvvatlash jarayonlari xotin-qizlarda tegishlilik hissini kuchaytirib, ularning ijtimoiy muhitga integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, milliy hunarmandchilikni uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda psixologik-pedagogik va ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlarning integratsiyasi asosida qo'llash maqsadga muvofiq. Bunda hunar o'rgatish jarayoni psixologik maslahat, motivatsion treninglar, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish, o'z-o'zini baholashni optimallashtirish va jamoaviy faoliyat bilan uyg'unlashtirilishi lozim.

Shu asosda quyidagi amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

1. Uyushmagan xotin-qizlarni milliy hunarmandchilikka jalb etishdan oldin ularning qiziqishlari, motivatsiyasi, qobiliyatlari va ijtimoiy faollik darajasini psixologik diagnostika qilish.
2. Hunarmandchilik mashg'ulotlarini nafaqat kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish, balki o'z-o'ziga ishonch, kommunikativ kompetentlik, tashabbuskorlik va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirishga yo'naltirilgan psixologik mashg'ulotlar bilan birgalikda tashkil etish.
3. Xotin-qizlar o'rtasida kichik hunarmandchilik guruhlari, ijodiy jamoalar va o'zaro tajriba almashish muhitini yaratish orqali ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish.
4. Hunarmandchilik mahsulotlarini ko'rgazma, yarmarka, mahalla tadbirlari va raqamli platformalar orqali namoyish etish imkoniyatlarini kengaytirish. Bu xotin-qizlarning ijtimoiy e'tirof va o'zini namoyon qilish ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi.
5. Xotin-qizlarning hunarmandchilik faoliyatini iqtisodiy imkoniyatlar bilan bog'lash bilan birga, ularning ijtimoiy tashabbuskorligi va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini ham rivojlantirish.

Umuman olganda, milliy hunarmandchilik uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish uchun muhim psixologik, ijtimoiy va madaniy resurs sifatida namoyon bo'ladi. Uning samaradorligi xotin-qizlarning faqat hunar egallashi yoki iqtisodiy faoliyatga jalb etilishi bilan emas, balki ushbu faoliyat orqali o'zini ijtimoiy subyekt sifatida anglashi, o'z qobiliyatlariga ishonishi, kommunikativ aloqalarini kengaytirishi va jamiyat hayotida faol ishtirok etishga bo'lgan ichki ehtiyojining shakllanishi bilan belgilanadi.

Shunday qilib, milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish "hunar - psixologik resurs - ijtimoiy muloqot - tashabbuskorlik - ijtimoiy faollik" uzviyligi asosida tashkil etilgan-dagina barqaror va kompleks natijaga olib kelishi mumkin. Bu yondashuv xotin-qizlarning shaxsiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, ularning ijtimoiy mavqeini mustahkamlash va jamiyatdagi faol ishtirokini ta'minlash uchun samarali psixologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bandura A. Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. - Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1986. - 617 p.
2. Bandura A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. - New York: W.H. Freeman and Company, 1997. - 604 p.
3. Leontiev A.N. Activity and Consciousness. - Moscow: Progress Publishers, 1978. - 216 p.
4. Nussbaum M.C. Creating Capabilities: The Human Development Approach. - Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011. - 256 p.
5. International Labour Organization. Care at Work: Investing in Care Leave and Services for a More Gender Equal World of Work. - Geneva: ILO, 2022.
6. International Labour Organization. Women and Men in the Informal Economy: A Statistical Picture. 3rd ed. - Geneva: ILO, 2018.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston Respublikasida xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, ularning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. - Toshkent.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston - 2030 strategiyasi to'g'risida. - Toshkent, 2023.
9. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida. - Toshkent, 2019.
10. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida. - Toshkent, 2019.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.